

методик і технологій, які відповідають вимогам сьогодення. Необхідною умовою її успішної реалізації є стимулювання діяльності всіх суб'єктів виховного процесу на основі особистісно орієнтованого, гуманістичного підходу, ефективно організованої діяльності, бо “мораль дитини спадково не задається, вона виховується” [3, с. 34].

Література

1. Про внесення змін до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах : Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.12.2008 р. № 1123 // Нормативні документи Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: oswita-ua.net.
2. Про стан і перспективи розвитку позашкільної освіти в Україні : Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 27.11.2008 р. протокол № 14/3-3 // Нормативні документи Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.nau.
3. Бех І.Д. Виховання особистості : навч.-метод. посібник : у 2 кн. / І.Д. Бех // Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1. – 280 с.
4. Верховский А.В. Интрига против вас / А.В. Верховский. – М. : КимКор, 2001. – Ч. 1, 2. – 48 с.
5. Вишнякова С.М. Профессиональное образование : словарь / С.М. Вишнякова. – М. : НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
6. Дьюи Дж. Введение в философию воспитания / Дж. Дьюи ; [пер. с англ. С. Шацкого]. – М. : Тип. Коминтерна, 1932. – 63 с.
7. Лаэртский Диоген. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Диоген Лаэртский. – М. : Мысль, 1998. – 571 с.
8. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; [голов. ред. В.Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Педагогика : учеб. пособ. / [под ред. П.И. Пидкасистого]. – М. : Высшее образование, 2008. – 430 с.
10. Практикум по возрастной психологии : учеб. пособ. / [под ред. Л.А. Головий, Е.Ф. Рыбалко]. – СПб. : Речь, 2008. – 688 с.

МАТЮХА Г.В.

ВРАХУВАННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ РОЗУМОВИХ ОПЕРАЦІЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У НАВЧАННІ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Зміни фізіології головного мозку зумовлюють позитивні зміни всіх психічних процесів дитини, її розумового та комунікативного розвитку. Аналіз показників пізнавальної сфери дошкільників довів, що їх розум є готовим до цілісного сприйняття, під час якого виявляє здібності до деталізації та структурності перцептивного образу. Ця психологічна операція має важливе значення для практичної організації навчання дітей іноземної мови, адже цілісність сприяє комплексному сприйняттю іншомовного матеріалу в системі, а здібність до деталізації та структурності образу зумовлює успішність навчання граматичних явищ і структур, розуміння окремих мовних елементів. Можливість формування складних еталонів інтегрованих ознак полегшує процес впізнання й категоризації, що свідчить про досягнення певного рівня інтелектуалізації процесу сприйняття в старшому дошкільному віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що розумові здібності дітей старшого дошкільного віку є показником їхнього інтелектуального розвитку, а їх сукупність характеризує готовність старших дошкільників до ефективного оволодіння певними видами діяльності, зокрема іншомовною мовленнєвою діяльністю [5, с. 154]. У дошкільному віці кількість видів діяльності зростає, самі види набувають ускладнення. Це сприяє випередженню розумових дій порівняно з практичними, виникненню нової форми мислення – наочно-образного мислення. Така особливість мислення старших дошкільників надає їм можливість усвідомлено засвоювати іншомовний матеріал, систематизувати мо-

вні знання, пов'язувати окремі мовні явища, використовувати штампи, зразки мовлення, тобто наслідувати іншомовне мовлення.

Психологічні дослідження переконують, що мозкові механізми сприйняття, уваги, пам'яті й уяви 5–6-річних дітей дають змогу дітям активно свідомо сприймати повідомлення іноземною мовою. Проте процес іншомовного спілкування вимагає зворотного зв'язку – осмислення одержаної інформації та відповідної реакції на неї. Осмислення почутого висловлювання зумовлює його розуміння й залежить від рівня розвитку розумових операцій старших дошкільників. Ефективність осмислення залежить від того, яким способом здійснюється цей процес, тобто які розумові здібності дітей і яким чином реалізуються.

Мета статті – розкрити особливості визначення рівня сформованості розумових операцій дітей старшого дошкільного віку та доведення їх впливу на формування вмінь усного іншомовного спілкування.

Старший дошкільний вік характеризується інтенсивним розвитком розумових операцій і процесів, серед яких важливе значення мають: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, групування, абстрагування, класифікація, міркування, планування, дедукція, індукція.

Розглянемо вплив кожної з означених розумових операцій на розвиток умінь усного іншомовного мовлення та успішність самого процесу навчання. Як підтверджують експериментальні дані [5, с. 61], в основі розумових дій дитини 5–6 років лежать аналіз і синтез, причому аналіз як розумова операція є розвинутою найкраще. Під аналізом розуміють процес розподілу цілого на частини [5, с. 18]. Уміння дошкільника помічати навіть незначну схожість ознак та виділяти окремі елементи, зв'язки цілого предмета сприятимуть засвоєнню вимови іншомовних звуків, розвиткові вміння диференціювати їх у потоці мовлення, сприйняттю та впізнанню окремих лексичних одиниць у словосполученнях і реченнях, їх семантизації. Вдалими також будуть такі види роботи з іншомовним матеріалом, як порівняння, знаходження подібних і різних якостей предметів під час підготовки дітей до висловлювання іноземною мовою. Отже, здатність аналізувати розвиває мовленнєві здібності старших дошкільників. Як стверджують психологи, аналіз нерозривно пов'язаний із синтезом [5, с. 18].

Під синтезом розуміють операцію, зворотну аналізу, тобто поєднання окремих елементів у єдине ціле. Така розумова здібність дитини 5–6 років забезпечить їй можливість робити певні висновки. Окремі іншомовні судження об'єднуються й узгоджуються між собою, робляться умовиводи іноземною мовою, відтак, здобуваються нові знання без чуттєвого сприйняття предметів і практичного оперування ними. Наявність у дитини здатності до синтезу зумовлює розвиток узагальнення.

Під час узагальнення старші дошкільники орієнтуються на значні загальні ознаки та якості предметів або явищ. Вони поєднують об'єкти в групи на основі окремої спільної ознаки. Процес розвитку здатності старших дошкільників до узагальнення відбувається поетапно: від наочних узагальнень дитина переходить до зорових і дотикових, а від них – до виокремлення найістотніших загальних ознак предметів. Цей процес відбувається на основі вже сформованої в старших дошкільників здатності порівнювати предмети, тобто орієнтуватися на суттєві спільні якості. Оволодіння узагальненням сприятиме усвідомленому опануванню дітьми іншомовного лексичного і граматичного матеріалу, форму-

ванню вміння сприймати й розуміти іншомовне висловлювання. Узагальнення, зроблені дітьми, бувають простими (за однією ознакою) і комплексними.

Комплексні узагальнення, тобто поєднання групи об'єктів на якійсь основі в єдине ціле, слугують усвідомленому утворенню дітьми речень. Отже, формування узагальнень забезпечує розвиток граматично правильного іншомовного мовлення. Прискорити розвиток узагальнення допомагає робота, спрямована на формування в дітей здатності до абстрагування.

Абстрагування в психології розглядається як відволікання від випадкових ознак і властивостей предметів, які є незначущими для певної діяльності, зокрема мовленнєвої. Саме абстрагування допомагає дитині виділити важливі зв'язки й відношення об'єктів в організованій іншомовній мовленнєвій діяльності. Ця здатність дитини сприяє її зосередженню на основному змісті тексту під час його аудіювання іноземною мовою, основних деталей картинки під час її опису іноземною мовою та інших видах мовленнєвої діяльності. Проте, як свідчать експериментальні дослідження [4, с. 61], здатність абстрагування викликає особливі труднощі в дітей 5–6 років. Відтак, педагогові треба враховувати недостатню сформованість цієї розумової операції та пропонувати дітям такі види роботи, які б сприяли розвитку як мовлення, так і вміння відволікатися від того, що не має для них значення у вирішенні мовленнєвого завдання.

Отже, операція узагальнення відбувається швидше, якщо розвиненим є абстрагування. З розвитком дітей, який відбувається відповідно до їх зростання, виникає розумова здатність класифікувати предмети на основі видно-родових ознак [2, с. 175]. Проте класифікація є також не дуже розвинутою розумовою операцією старшого дошкільника, що експериментально доведено [4, с. 61]. У зв'язку із цим педагогам треба звернути увагу на вищезгаданий факт і пропонувати навчальні іншомовні матеріали та завдання щодо їх засвоєння, доступні для усвідомлення й вирішення, додержуючись послідовності від використання найпростіших узагальнень до комплексних, а від останніх – до класифікації.

Усі означені вище розумові операції зумовлюють розвиток міркувань старших дошкільників. Під міркуванням учені розуміють здатність дітей старшого дошкільного віку виконувати “послідовні розумові перетворення вихідної думки” [2, с. 172]. Така розумова здібність дітей надає їм можливість самостійно формулювати запитання; відповідати як на власні запитання, так і на зауваження інших комунікантів (педагога, дітей), з опорою на узагальнений аналіз; обґрунтовувати висновки. Формулювання запитання означає самостійне мислення старшого дошкільника [2, с. 172]. Його можна широко використовувати в навчанні іноземної мови для формування вмінь іншомовного діалогічного мовлення, зокрема ініціативної репліки. Здатність дитини відповідати на запитання сприятиме як розвиткові репліки-відповіді іноземною мовою в навчанні діалогу, так і розвитку вмінь монологічного мовлення, адже підготовка до монологічного висловлювання передбачає відповіді дітей на запитання. Наявність здатності дитини до міркування зумовлює розвиток більш складної розумової операції – планування, коли старші дошкільники вирішують мовленнєві завдання в розумовому плані.

Під час планування практичні іншомовні дії дитини відбуваються послідовно й планомірно. Старші дошкільники стають спроможними скласти план виконання іншомовного мовленнєвого завдання. Програмувальна функція їх мовлення виявляється у формулюванні програм різних дій і поведінки на основі внутрішньо-

го мовлення, знаходить своє вираження в побудові смислових схем мовленнєвого висловлювання, граматичних структур речень, а також у переході до зовнішнього розгорнутого висловлювання [1]. Підґрунтям для цього процесу слугує внутрішнє програмування, яке здійснюється за допомогою внутрішнього мовлення. Така здатність дитини 5–6 років зумовлює розвиток уміння логічної побудови іншомовного висловлювання. Проте, як свідчать експериментальні дані [4, с. 61], педагогу необхідно приділяти спеціальну увагу розвитку логіки іншомовного висловлювання, адже ця розумова операція в старших дошкільників ще не є достатньо розвиненою.

Формуванню здатності дитини логічно будувати іншомовне висловлювання сприятимуть уже розвинені здібності старших дошкільників міркувати, адже відповіді на запитання педагога, складені відповідно до змісту тексту, картинки послугують підготовкою до логічного й послідовного переказу тексту, опису картинки тощо. У своїх міркуваннях старші дошкільники стають спроможними узгоджувати власні думки й усувати суперечності, що виникають [2, с. 176]. Така здібність означає зародження дедуктивного мислення дітей.

Під дедукцією розуміють рух знання від загального до окремого, під час якого дитина стає здатною зробити певні висновки. Сформованість цієї здібності допомагає дитині визначити тему тексту для аудіювання, побудованого на іншомовному матеріалі, його головних героїв, основні події, висловити власне ставлення до них, що сприяє розвитку вміння робити висновки. Дедукція тісно пов'язана з індукцією [5, с. 18].

Під індукцією вчені розуміють рух від одиничного знання до загального з подальшим умовиводом. Така операція сприятиме успішному навчанню іншомовного мовлення, адже діти стають спроможними комбінувати іншомовні слова у фрази, фрази в надфразові єдності й тексти.

Відомо, що процес формування вмінь усного англійського спілкування реалізується системою тісно пов'язаних мовних і мовленнєвих вправ. Зорієнтованість вправ на когнітивний розвиток і стимулювання мовленнєво-розумової активності старших дошкільників виявляється в завданні та змісті вправ і сприяє розвитку мислення дітей, їх мовлення.

Як нами було доведено вище, необхідність розвитку розумової активності старших дошкільників зумовлена віковими й інтелектуальними особливостями дітей, їх сенситивністю, які за допомогою мислення відображають навколишню дійсність англійською мовою. Мова визначається науковцями як знаряддя пізнання [5]. За допомогою мовних завдань задовольняються пізнавальні потреби дітей, розвиваються їх розумові здібності, які сприяють розвитку мовлення.

Твердження Л.С. Виготського про єдність мислення й мовлення, узагальнення та спілкування, комунікації й мислення в значенні слова переконує нас у тому, що будь-яка вправа повинна бути актом мислення дитини та спонукати її до мовленнєво-розумової активності у вирішенні навчальних завдань. Прикладом вправ на розвиток мислення й мовлення слугують вправи на знаходження відповідних почутому тексту картинок і їх розташування в логічній послідовності за текстом, надання відповідей на запитання, висловлювання дітей за ситуацією. Вирішення цих завдань і є “уроком мислення”, який, на думку В.О. Сухомлинського, складається із “живого, безпосереднього сприйняття образів, картин, явищ, предметів навколишнього світу, логічного аналізу, здобування знань, розумових вправ, знаходження причин і наслідків” [3, с. 515].

Евристичність вправ виявляється в моделюванні мовленнєвого спілкування без опор. Такі вправи забезпечують пошукову діяльність, оскільки діти цілком вільні у виборі мовних засобів у тих межах, які створюють ситуація, умови, мета спілкування та власний мовленнєвий досвід. Отже, сенситивність дітей задовольняється евристичністю змісту вправ і мотивує спілкування старших дошкільників.

Висновки. Проведений аналіз вікових особливостей старших дошкільників щодо розвитку розумових операцій довів, що рівень їх сформованості в дітей цього віку сприяє свідомому розумінню ними іншомовної інформації, їхньому продукуванню іншомовних повідомлень. Подальший розвиток розумових операцій (абстрагування, класифікація, індукція), розвиток логіки прискорить процес розуміння іншомовного висловлювання та продукування адекватного йому говоріння іноземною мовою. Цілеспрямоване свідоме сприйняття й запам'ятовування дітьми іншомовного матеріалу разом з мимовільними формами засвоєння сприяє успішному оволодінню старшими дошкільниками іншомовним спілкуванням.

Вищезазначене надає можливість визначити напрям удосконалення якості формування вмінь усного англомовного спілкування в дітей старшого дошкільного віку.

Література

1. Дубровинская Н.В. Психофизиология ребенка: Психофизиологические основы детской валеологии : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Н.В. Дубровинская, Д.А. Фарбер, М.М. Безруких. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 144 с.
2. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія : навч. посіб. / Т.В. Дуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 392 с.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5 т. / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 3. – 670 с.
4. Цибух Л.Н. Мыслительные операции ребёнка 5–6 лет / Л.Н. Цибух // Наука і освіта. – 2000. – № 5. – С. 61–64.
5. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник / В.Б. Шапар. – Х. : Прапор, 2004. – 640 с.

ПЕТРИК Т.Д.

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТЕАТРАЛЬНОГО НАПРЯМУ ДО ТЕАТРАЛЬНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ ЯК ТВОРЧОГО САМОПОЧУТТЯ АКТОРА

Сучасна система професійної освіти функціонує й розвивається в умовах, специфіку яких багато в чому визначають нові вимоги до підготовки фахівців. Сучасний фахівець мусить швидко адаптуватися в мінливому світі, освоювати нові види діяльності, нові форми поведінки.

Театральна педагогіка, у свою чергу, має практично-орієнтований характер. Вона передбачає формування в майбутнього актора й теоретичних знань у предметній області професійної підготовки, розвиток конкретних навичок практичної діяльності. Здатність до імпровізації є складовою професійної готовності майбутнього актора до творчої діяльності.

Сучасний етап розвитку театру має свої характерні риси. Це і міграція акторів з одного театру в інший, і поширення різного виду антреприз, і велика жанрова розмаїтість вистав та режисерських стилів. Сьогодні актор поєднує роботу в театрі й кіно з роботою в шоу-бізнесі: радіо- і телевізійна реклама, участь в ігрових шоу, презентаціях та інтерв'ю тощо. Ринок праці сучасного актора вимагає здатності до яскравих несподіваних імпровізацій, до гнучкого, блискавичного включення в нові обставини; вміння не тільки давати оригінальну оцінку, а й виражати її в яскравій художній формі.